

~~15~~ 15. 18 6
DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
PRINCIPIORVM
RATIONIS IN THE-
OLOGIA VALORE

QVAM

D. O. M. A.

PRÆSIDE

MAXIME REVERENDO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO

DOMINO

JONA CONRADO SCHRAMMIO

SS. TH. D. EJVSDEMQVE AC PHILOSOPHIÆ
PROFESSORE PVBLICO EXTRAORDINARIO

PATRONO ATQVE PRÆCEPTORE SVO

OMNI PIETATIS ATQVE OBSERVANTIÆ STUDIO
OFFICIOSE PROSEQVENDO

D. XX JANVAR. ANNI MDCCXII.

DEFENDET

BRANDANUS MANSFELD

HELMSTADIENSIS

AVTOR ET RESPONDENS

IN PVLEO MAJORI.

HELMSTADI,

EX OFFICINA HAMMIANA TYPOGRAPHICA.

IN THE
PRINCIPLES

OF THE

ARTS AND

SCIENCE

BY

J. BRANDANUS

MAJOR

OF THE

ARMY

AND

OF THE

UNIVERSITY

OF

HELMSTADT

IN

RESPONSE

TO

A

QUESTION

TRIBUS
IN ACADEMIA JULIA
PROFESSORIBUS
VIRIS DOCTRINA PRUDENTIA VIRTUTE
CELEBERRIMIS
SUMME REVERENDO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO DOMINO
DN. JOHANNI ANDREÆ
SCHMIDIO

COENOBII MARIÆVALLENSIS ABBATI
SS. THEOL. D. EJUSDEMQUE ANTIQ. ET HIST.
SACR. PROF. PUBL. ORD. ORDINISQVE SUI
SENIORI GRAVISSIMO
PATRONO AC PRÆCEPTORI SUO FILIALI CULTU
OBSEQUENDO

NEC NON
VIRO MAXIME REVERENDO AMPLIS-
SIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO
DN. JOH. CHRISTOPHORO
RITMEIERO

SS. THEOL. D. EJUSDEMQUE ET GRÆC. LINGV.
PROF. PUBL. ORD.
PATRONO ATQVE PRÆCEPTORI SUO
ETATEM DEVENERANDO

ITEM

ITEM
VIRO
*EXCELLENTISSIMO AMPLISSIMO
ATQUE EXPERIENTISSIMO*
**DN. BRANDANO
MEIBOMIO**

**FACULTATIS MEDICÆ DOCT. ET PROF. PUBL.
ORD. CELEBERRIMO**

*PATRONO AC COMPATRI SUO OMNI PIETATE
ATQUE CULTU SUSPICIENDO*

**HASCE
PRIMITIAS MEAS ACADEMICAS
STRENÆ LOCO
UNA**

**CUM OMNIGENÆ FELICITATIS VOTO
CALIDISSIMO**

D. D. D.

**BRANDANUS MANSFELD
HELMST.**

NOBILISSIMO ATQUE PEREXIMIO
DOMINO RESPONDENTI
AUDITORI SUO SEDULO

S. P. D.

PRÆSES.

Quantâ semper cum religione divina tractave-
rint in Ecclesiâ mysteria, testantur verba ex S.
Jacobi Liturgiâ sub auspiciis S. Cœnæ cuique
olim proposita: Sileat omnis humana & mortalis caro,
stetque cum metu & tremore, ac nihil terrestre apud
seipsum cogitet. Neque dubitat adeò in Hom. XXII.
in Epist. ad Hebr. asserere Chrysostomus, postquam inter
 $\pi\acute{\iota}\sigma\tau\eta\varsigma$ $\epsilon\varsigma$ $\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\mu\acute{\alpha}\tau\epsilon\varsigma$, fidem ac cogitationes, differentiam simul
ac ferale certamen indicaverat, non aliâ ferè ex causâ
Philosophos in tantos errores fuisse prolapsos, quàm
ex hæc

)(2

ex hac ipsâ, quod nihil tribuerint fidei, sed omnia
suis ratiocinationibus indulerint. Quâ de re pluribus
è Chrystomo differentem videre licet *Conr. Rittersbusium*
in *Lection. Sacr. Libr. V. cap. III.* Fuisse verò hanc quo-
que causam, cur de illustri hoc argumento, nempe quousque
in *Theologiâ Revelatâ* perveniat ratio humana, in *Lectioni-*
nibus meis Publicis Philosophicis superiori trimestri differe-
rem, ipse sub initium hujus operæ, Nobilissime Mansfeld,
non audivisti solùm; sed & eadem Te statim, qui consilium
caperes, peculiari id *Dissertatione* tuendi, permovit. *Con-*
scripsisti hanc ex *discursu* meo, mibique obtulisti, & fue-
runt tantùm nonnulla, quibus secundam manum adderem;
idque est, cur manifestum nunc Tibi perhibeam testimonium,
& de instituto tam laudâbili gratuler. Faxit Deus, ut
studiis tuis, quibus certè haud leviter, sed magno semper
cum ardore incumbis, beneficos reperias Patronos. Ita
enim, prout consiliis meis dudùm atque fermè à pueritiâ lo-
cum dedisti, atque ipse ego, quod ingenium tuum, qui pro-
fectus, quanam propensio animi sit, optimè scio, sic etiam,
si pergas alacriter, & subsidiis adhuc paucis adjuveris, quod
Ecclesiæ aliquandò utilissimam operam præstiturus sis, au-
guror simul ac certò confido. Vale & res porrò feli-
citer age. Scribebam in *Acad. Juliâ* die X.

Januar. MDCCXII.

Fortu-

Fortunante Deo.

§. I.

Cum de Principiorum Rationis in Theologia valore agitur; necessitas potissimum efflagitat, deliberare prius voces ipsas, qualemque conceptum de iis sibi quis formare poterit. Quamvis enim hoc officium Philologi sit, qui sollicitus de hac re esse solet, & vocum origines pariter ac veras significationes ex antiquitate deducit: tamen cum à plerisque in hoc præcipuè negotio talia confundantur, atque hinc lis litem trahat, illa quidem, quæ jam tum satis alibi & ex professo sunt pertractata, hinc tanquam in prolegomenis repetere licet; ut sic posito fundamento, feliciori progressu alia super hoc exfruemus.

§. II.

Quod ergo ad vocem *Principii* attinet, quæ voce græcâ *ἀρχή* exprimitur, eâ, quod in unaquâque re prius est, intelligimus, dummodò cum eo, quo prius est, connexionem habeat. Cumque in intellectu humano non minus quam in rebus ipsis talis ordo sit atque connexio, principia intellectus hinc maximè notamus,

mus, quæ vulgò principia cognoscendi audiunt, sive illa simul causa sint, quod res existant; sive non sint, prout S. Scriptura rerum Theologicarum. In Logicis vel complexa vel incomplexa sunt. Illa sunt termini aut voces simplices, hæc propositiones ex illis constantes. Nobis de utrisque, maximè autem de posterioribus sermo est. Nec verò principia solum vocamus, quæ omnium prima ac generalissima sunt, de quibus Cicero in libr. I. Tusc. Quæst. dicit: *Principii origo nulla, nam ex principio oriuntur omnia, ipsum autem ex nullâ re aliâ*; sed etiam ex primis his orta, dummodò causæ sint conclusionum, easdemque in intellectu nostro præcedant, atque connectant inferendas. Sufficit enim principia esse in certo genere, prout Mathematici lineæ principia dicunt esse puncta, superficiæ lineas, profunditatis superficies.

§. III.

His præmissis dicendum nunc est, quomodo sumatur vox *Rationis*. Sanè eam non dicimus ipsam animi nostri facultatem, cum sine hâc nulla concipi queat propositio; sed potius effectum, ipsasque adeò artes ac disciplinas. Sic verò non intelligitur ratio illa falsa & corrupta, quâ quis perperam utitur, sed potius vera, cujus beneficio ad veritatem percipiendam atque demonstrandam pervenire fas est. Neque etiam per rationem indicamus, quæ revelationem pro fundamento habet, quippe quæ non tam ratio dici potest simpliciter, quàm Spiritu S. elevata & illuminata. Sed solam & sanam volumus, ut evitemus cum excessum, tum defectum, quo utroque admissò vox
rationis

rationis haut satis distingueretur, & nativam indolem exueret. Pariter ut si quis visu constare dixerit, quod caeli color caeruleus sit, aut ex sensibus demonstrari posse attributa Dei, aut substantiarum reliquarum spiritualium. Ubi hinc nimium, illinc justo minus sensui tribueret. Deinde etiam cum ratione commiscendam non esse dicimus Philosophiam; sunt enim praeter hanc aliae disciplinae, artes & linguae variae, quae ad rationem possunt, tanquam ejusdem soboles, referri. Nec impedit linguas memoriae inesse, artes ingenio. Rationem enim sumimus eam latitudine, quam ingenium simul ac memoriam complectitur. Sanè insunt quoque rationi notiones primae, seu verba, eamque perficiunt. De verbis verò & formulis loquendi experientia observatae sunt regulae Criticae & Hermeneuticae, rationem à periculo errandi immunem praestantes. Quae propterea principia rationis etiam appellari merentur. Denique etiam ratio vel in theoriâ vel contemplatione consistit, unde axiomata vel principia Theoretica; vel ad actionem tendit, unde principia vel propositiones Practicae emergunt. Utroque modo admittimus hoc loco rationem.

§. IV.

Quod si porrò, quid per *Theologiam* intelligamus, describendum sit, eam quidem non dicimus nunc Metaphysicam cum Aristotele, vel hujus partem specialem de Deo, & incorporeis substantiis, quemadmodum recentiores quidam Scholasticos sequentes hanc methodum amplectuntur. Neque enim dubium est, eam solâ ratione proximè esse istud Theologiae genus.

ejusdemque adeò factum. Multò minùs intelligendam hìc putamus Theologiam Gentiliùm, sive illa Poëtarum sit, fabulisque rationem aut figmentis impendat, sive sit Politicorum aut Sacerdotum, & rationem fraudibus exerceat. Sed potius Theologiam indicamus à Deo verè revelatam, & sacris literis comprehensam. Cùm verò hæc facti res partim, res partim juris contineat, utrasque includimus Theologiæ vocabulo. Res juris verò ita comparatæ, ut vel causas simul in ipsâ ratione ostendant, vel rationem superent, & solùm ab eâdem apprehendantur, quæ communiter vocantur mysteria. Sive ergò hoc modo, sive priori Theologiam sumas, utroque locum habere rationem, suo deinceps ordine demonstrabimus.

§. V.

Valorem denique atque usum pro iisdem sumimus. Quamquam si accuratius considerentur, valor est usus fundamentum, neque obtinet usus, sed potius abusus quidam intempestivus, ubi deest valor. Moneat enim usus nullus est, cum valor est nullus. Usus ergò alius est Theologi, alius in Theologia; Theologus interdum docet Philosophiam ac Philologiam, nectamen utriusque partibus aut doctrinis omnibus utitur in Theologiâ, nisi valorem suum ibidem habeant. Neque de eo judicare potest, nisi qui Theologus sit ipse, quippe qui antea Philosophiæ ac Philologiæ principiis debet esse instructus; in Theologiâ autem, quàm proficitur ratione muneris, esse versatissimus. Philosophus ad *κατὰ τὸ ἐπὶ* suum non adeò indiget Theologiâ, ut spartam ritè exornet. Tandem quoque usum hìc dupli-

duplicem sive ad probandum sive ad illustrandum indicamus, maximè tamen illum, qui probationibus inservit.

§. VI.

Quibus sic positis, asserimus, principia rationis in Theologiâ valorem habere longè maximum, imò verò talem, qui à Theologo ignorari nequeat, propter necessitatem. Et quidem ob sequentes has rationes: (I) Quoniam ratio est donum Dei. Nullum autem donum Dei pugnare poterit cum Theologiâ; id quod exinde manifestatur, quoniam aliàs Deus secum ipse pugnaret, & quod in Theologiâ pro vero affirmâset, rursus in Philosophiâ dictaret pro falso. Aut verò, quod homini dedisset, sive ratio fuerit sive doctrina Theologica, alterum certè in perniciem dedisset, vel errandi causâ, quod insulsum est dicere vel statuere. Neque hic pro exemplo inservit, Deum legem sic & Evangelium homini donâsse. Cùm neque illa, neque hoc per se in errorem deducat, nec unumquodque idcirco alterum tollat. Hoc autem certum imò certissimum est, mentem nostram autorem Deum habere, & per consequens Philosophiam etiam nostram, utpote mentis effectum naturalem.

§. VII.

Colligimus (II) hoc inde, quod Deus ad imaginem suam hominem dicatur condidisse. Imago verò ista non in corpore quærenda, cum Deus omni careat corpore & materiâ, sed potius in parte illâ nobilissimâ, quæ animam præfert. Cùmque illa similitudo non solum ipsas inter substantias consistat, sed etiam extendatur

datur ad operationes; amor ille sive desiderium sciendi naturale idque ordinatum, tum verò etiam scientia ipsa, dummodò veritatis limites haud excedat, Deo simul inest ac homini; quanquam illi inest modo excellentiori. Quo pacto à Deo homini, (quando nempe eum ad imaginem suam condidit,) dicitur manifestatum, quod per naturam suam & rationis beneficio de eodem cognoscit. Rom. I. v. 19.

§. VIII.

Ratio (III) ob quam usus principiorum rationis in Theologia admitti debeat, illa porrò esse videtur, quoniam est unica tantum veritas. Quod sequenti argumento ad oculum unicuique patebit. Principia rationis vel vera vel falsa sunt. Si vera sunt, sequitur quod etiam vera sint, cum in Theologia locum habent. Quod si autem non vera sunt, sed falsa potiùs in Theologiâ, sequitur, quod quædam falsa Deus in hac revelaverit pro veris, qualia fuerint, quæ de seipso & attributis suis, de creatione & providentiâ & alia plurima repetiit, quæ eodem modo ratio vera esse dicitur. Aut si hæc vera sunt, ut omninò esse oportet, sequeretur, vera Theologica eodem modo esse falsa, id quod absurdum. Videmus ergò ex his, quòd unica tantum veritas, non multiplex, eaque vel sola Philosophica, vel Theologica, Politica & Juridica &c. Id quod eruditè in peculiari Tractatu defendit Albertus Grauerus, Theologus quondam Jenensis, de *Unicâ Veritate*. Impugnasse autem Petrum Pomponatium, Philosophum Italum alioquin accuratissimum, autor est Huëtius, Episcopus Abrincensis, Gallorum Philosophorum facile doctissi-

do&iffimus, in Alnetanis Quæstionibus de Concordiâ
Rationis & Fidei, pag. 49.

§. IX.

Probatur (IV) rationis usus in Theologiâ exinde, quoniam nemo, experientiâ teste, sine eâ propositionem ullam ex Theologiâ comprehendere valet, nedum rectè & ordinatè dijudicare. Quod constat ex inductione, v. g. si cuidam hæc propositio in sacris literis occurrat, Deus est unus, item, tres sunt qui testimonium perhibent in cœlo, sola ratio est, quæ, quid velint istæ propositiones, primo concipit intuitu, aliàs impii non conciperent, utut linguis necessariis artibusque instructi. Hinc demùm eadem quoque est, quæ partes illarum propositionum examinat. Neque enim vel Deus, vel τὸ unum aliter in Theologiâ sumitur, quàm conceptus communis & philosophicus; nec etiam quid testimonium, quid tres, quid cœlum suo significatu involvant. Et sic de reliquis propositionibus, nullâ exceptâ, judicandum. Ne quid jam proferamus de illis, quas ratio non modo concipit, & secundùm partes suas evolvit, sed etiam probat iisdem argumentis, quæ Deus ipse denuò revelatione repetiit. Ubi sanè tam apertus est rationis valor ac usus, ut à nemine, nisi qui Scepticum agere velit, vel si mitiori vocabulo appellare vis, Dialecticum, in dubium vocari queat.

§. X.

Tandem (V) certat pro valore principiorum rationis in Theologiâ, quod cum Spiritus S. mentem à natura nobis inditam purificat, & uberius instituit,
B eandem

eandem non planè abjiciendam esse doceat, sed supponat potius, imò tanquam instrumento utatur vel materiâ, in quam operetur. Aded ut hæc ipsa in colligendis mysteriis sacris seu eruendis debeat concurrere, etiamsi Spiritu S. fuerit illuminata. Quod si ergò res per se mala esset ratio atque hujus effectus, certè Spiritus S. in conversione planè extingueret, ac perderet potius, quàm illuminaret, aut in alio rem finem converteret. Pro eâdem re adstruendâ D Joh. Simonis, Prof. Th. Ord in Ac. Viadr. Disp. *de Ratione, quomodo à Reformatis in Theologicis usurpetur*, habit. 1691. argumenta adduxit à mandato & exemplo Dei, à naturâ ipsius rationis, à testimoniis Patrum primitivæ Ecclesiæ & Lutheranorum Theologorum; quæ vid. §. V. seqq. cui addere licebit præter autores à nobis passim adductos Lokkium, at cautè, Vassorium, Placcetam; seorsim Nic. Vedelium, Joh. Musæum, & qui de usu Philosophiæ in Theologiâ singulari studio egerunt.

§. XI.

Ut verò jam constet, quomodo hic viâ regiâ ac mediâ incedendum sit, ita ut nec negetur valor principiorum rationis, ubi est reverâ in Theologiâ, neque fingatur ille, ubi nullus est, primò omnium supponendum est, Theologiam esse scientiam, æquè ut reliquæ sunt disciplinæ; adeoque è complexu multarum sententiarum seu thesium constare. Quæ quidem sententiæ, cum certam, de quâ agant, respiciant materiam, nexu quodam necessario invicem junguntur, donec ad unum redeant, idque generale omnium principium. Fluunt ex hoc, quæcunque vel principiorum
alternò

(II)

alternorum vel conclusionum spartam sustinent. Atque hoc est: Quicquid sacra Scriptura dicit, illud infallibili necessitate verum est. Complexum hoc est, quia est propositio constans ex subjecto & prædicato. Incomplexum verò est ipsum subjectum, sacra Scriptura, de quâ asseritur, quod immotâ constet veritate. Dicitur autem principium hoc utrumque cognoscendi, non primum solum, sed etiam proprium Theologiæ; (I) quia omnes Propositiones Theologicæ exinde probari possunt, & in illud resolvi; (II) quia illud principium sub hâc ratione consideratur, non autem, quatenus in aliâ parte disciplinæ conclusionis vicem gerere, aut alio quovis modo considerari potest.

§. XII.

Cum ergò nunc quæritur, an hæc principia, & quæ ex iis oriuntur, conclusiones Theologicæ, differant à principiis rationis; respondemus utique differre. Quoniam enim S. Scripturæ principia indè à primò usque ad ultimum omnium revelationem secum continent, tanquam adjunctum perpetuum atque necessarium, sanè differunt à principiis rationis, ratione formalis, & tanquam revelata à non revelatis. Et nihil ita impedit, si quis dicere velit, esse hæc contradictoria, revelata & non revelata esse. Hoc enim est quod illam differentiam infert, quando de uno affirmatur, quod negatur de altero, nempe de propositionibus singulis Theologicis, quòd sint revelatæ à Deo immediate, de principiis rationis, quòd non ita sint revelata, sed ex alio fonte cognoscantur.

B 2

§. XIII.

§. XIII.

Videtur quidem huic obſtare; (I) quod revelatio ſupponat rationem, non autem eidem contradicat. (II) Quod ſint multæ propoſitiones, quæ in Theologiâ æquè ac in Philoſophiâ eodem modo videntur eſſe veræ, adeoque à ſe invicem non diſtinguuntur. (III) Ubiſcunq; iudem termini, ſubjectum videlicet ac prædicatum, ſunt, ibi una & eadem videtur eſſe veritas. Sed in Philoſophia pariter ac in Theologia tales eſſe, manifeſtum eſt; Ergò. Sed reſpondetur, quantum ad (I) quanquam aliqua ſit ſubordinatio, non tamen unum eſt alterum. Neque enim quæ ratio ſuggerit, à Deo tanquam cauſâ proximâ particulari proficiſcuntur; & qua revelatio præſtat, in quantum præſtat, à ratione haud procedunt. Sub hâc ergò ratione formali manet nihilominus contradicſtio, etiãſi materiæ ſibi mutuo ſubordinentur. Ad (II) reſpondendum erit: Quanquam non negetur, quod concluſiones reperiantur, quæ ſunt veræ tam in Philoſophiâ quàm in Theologiâ; interim tamen non ſub eâdem ratione conſiderantur à nobis, vel cognoſcuntur. Ad (III) quod nihilominus termini illi connexionis modo diſtinguantur. V.g. Deus eſt unus; ratio eſt hæc, quoniam S. Scriptura hoc dicit. In Philoſophiâ & Theologia Naturali Deus unus dicitur, quoniam eſt independens ac ſimplex.

§. XIV.

Quoniam ergò ſatis conſtat, Theologiam eſſe ſcientiam, quæ concluſiones ſuas ex principiis propriis, iisque certis & indubitatis demonſtret, quæque proinde objectum conveniens ac neceſſarium propoſitum habeat,

habeat, eâdem utique viâ, ac reliquæ disciplinæ, in demonstrando Theologus procedet. Nempe examinabit ille primùm juxtâ regulas Logicorum propositiones, an sint Enunciativæ, an non sint. Jamque porrò, quæ sint partes propositionum, videlicet verbum, nomen, & particulas propositionum simplicium & compositarum ex diversis linguis, mediisque Hermeneuticis, communibus pariter ac propriis, eò facientibus considerabit. Hinc demùm colliget consequentiam per syllogismos Analyticos, quales in logicis itidem suas leges universales habent ac necessarias, ut veritas inde absque oppositi formidine constet. Atque hæc quidem omnia, ut ratio modum ac formam ad scientiam unamquamque perveniendi suggestit, ita quoque admittit, imo admittere debet Theologus; qui quidem Usus Rationis organicus *ναρ' ἐξοχῆν* dici solet. Nam Deus hic aliâ viâ rem aggrediendam haud voluit, imprimis quoniam veritas collectionis non est inventa ab hominibus, sed ex naturæ ordine inevitabili observata, atque in ipsis rebus fundata, adeoque ut per syllogismum formalem colligere, sit tantæ necessitatis, ut ab illâ regulâ nemo, quicquid etiam per naturam conetur, jure secedere possit.

§. XV.

Equidem in contrarium fortè quis objiciat, ubicunque per syllogismum Analyticum quicquam colligere est, ibi debere colligi conclusiones ex veris & immediatis causis. Sed in Theologiâ non semper habemus causas, sed tantùm autoritatem. Ita Christus secundùm humanam naturam est omniscius. Id quod

inde nobis constat, quoniam in Christo dicuntur absconditi omnes sapientiæ ac cognitionis thesauri Col. II. 3. Sed cum hoc dicto infinita Christi scientia describatur, utique non magis hoc causa erit, unde formaliter concludimus, Christum hominem esse omniscium, quam definitio erit ipsius definiti. Imò verò potius testimonium tantum fuerit divinum, cui credere debeamus. Et quanquam interdum causæ conclusionum in sacris literis videantur suppeditari, tamen illæ, si ex aliis iterum repetantur, prout in Analyticis, si ab adversario postulatur, omninò convenit ac necessarium est, omne illud, quicquid est earum, ad auctoritatem revelantis, ut antea diximus, non ad evidentiam primorum principiorum, ut in aliis disciplinis, reducitur.

§. XVI.

Sed respondemus, (I) auctoritatem illam sacrarum literarum, in qua omnes fundantur propositiones, nihilominus esse causam certitudinis in conclusione, mentemque aded nostram facere ἀμετάπτωτον, prout postulat Analyticus; quippe quod in Syllogismis demonstrativis non ubique requiritur. Quod enim alibi facit causarum evidentia; hoc in Theologiâ præstant virtutes divinæ, intellectu pariter ac auctoritate humanâ longè superiores: in primis, quod Deus testimonium illud perhibens ipse sit veritas. Sufficit ergò evidenter demonstrasse, quod Deum conclusiones Theologicæ habeant auctorem, quod per causas utique indubitatas fieri potest.

§. XVII.

(II) Non impedit etiam in rebus naturalibus, potissi-

potissimum verò in illis, quæ actiones hominum concernunt, uti autoritate. Tum enim fieri solet, ut autoritatem magnorum virorum habeamus instar effectus veritatis, & sic procedamus ab effectu ad causam. Ut si quis quærat, cur nemo lædendus sit, & respondeatur, quia omnes homines sanâ ratione præditi sic sentiant. Si pergatur, cur sic sentiant, non fit circulus, si iterum regetur, quia verum sit, atque sub hâc ratione ab ipsis cognitum; cum ex effectu ita causam colligamus. Quantò magis verò id fiet in divinis, ubi inter veritatem cognitam & revelationem cognoscentis, ne *verò* quidem interest, quod autoritatem ejus labefactare queat, quemadmodum sæpè quidem in rebus humanis fieri consuevit. Patet ergò ex his, etiamsi autoritas dicentis pro effectu veritatis sumatur, tamen etiam alio respectu, cum syllogismum ingreditur, & suis legibus haud caret, veritatis, aut potius conclusionis de veritate causam præbere posse. Et sic etiam judicandum erit de definitione & exemplo allato. Quamquam enim causa definiti non sit definitio, causa tamen conclusionis est certissima in Analytici, si legitime fuerit concepta. Evidentiâ verò ipsarum rerum ne quidem in naturalibus semper niti licet, cum sæpissimè haud pateat. Et nihilominus syllogismi defectu laborare nullo dicendi sunt.

§. XIX.

Atque ita nemo negabit, cum syllogismis ritè formati ac perfecti in Theologiâ locum suum concedit, quod per consequens etiam unusquisque eorum debeat præter conclusionem duabus constare præmissis, quarum

quarum una respiciat alteram, eamque afficiat. Hinc verò porrò præter valorem illum, quem organicum aut instrumentalem nominavimus, de ipsâ materiâ quæstio primò oritur, an illæ præmissæ debeant esse comparatæ, ut nonnisi principia revelationis in Theologiâ admittant, an verò loco principiorum revelationis adhiberi principia rationis etiam possint, qualia à Philologo aut Philosopho, quàm tali, aut alio quovis suggeruntur? Ad quam respondetur affirmando. Nimirum principia rationis, h. e. propositiones, in aliis scientiarum generibus præter Theologiam cognitæ atque probatæ, ipsos syllogismos hîc posse ingredi. Idque facimus sequentem ob causam, quoniam principia rationis non sunt opposita per se principiis Theologicis, sed potius disparata, & interdum subordinata. Quæ verò opposita non sunt ea non respuunt omnem connexionem, quæ ad veritatem inferendam requiritur. Nam si quicquam contra veritatem est, oritur hoc ex oppositione eorum. Itaque etiam Medicus à Jurisconsulto, & vice versa, & ab utroque Philosophus & vice versa, mutuo sumunt principia. Neque ergò Theologus isto quoque privandus fuerit beneficio, imprimis quoniam materiæ, circâ quas occupatus est, omnium amplissimæ sunt, atque propterea magis ille indiget aliarum disciplinarum apparatu. An verò inter hæc disparata ordinem quendam aut propinquitatem inveniat, ipse videbit, dummodò liceat adhibere.

§. XIX.

Sciendum tamen est, quanquam illa principia rationis faciant nostram scientiam, quam de rebus Theologicis

logicis habemus, certiore[m] atque evidentiore[m]: ea non esse idcirco perpetuo necessaria dicenda, sed posse etiam utramque præmissarum sumi ex sacra Scripturâ, ita ut Major & Minor ex revelatione consistat. Neque enim tam inops est S. Scriptura, aut tam sterilis, quin plerisque in rebus præstet, non modo rerum, sed etiam causas conclusionum. Adeoque nunc ipsi juxta artem ratiocinandi argumentari videntur autores, & minorem propositionem majori subjungunt, tum quoque hunc ordinem sæpe invertunt, item alteram earum apertius, alteram obscurius exhibent ac probant; nunc verò ex aliis locis alterutram præmissarum addendam supponunt, quorum vel ipsi, vel alii autores sunt. Ubi similis est ratio, ut in corpore legum variarum, in quibus unius causa sæpe in alterâ continetur; & utraque præmissarum diversis extat in locis, ut hinc una lex alterius præmissa sit, vel conclusio.

§. XX.

Sed verò, præterquam quod breviter sæpe causæ in S. literis innuantur, adeò ut ratione sanâ evolvendæ sint, prout in legibus moris est; prævidit etiam Deus homines, rationis suæ amantissimos, ægrè hinc dicesuros. Unde concessit sub necessariis conditionibus ejus usum. Quæ quidem conditiones tam manifestæ sunt, ut nemo sanæ mentis sit, quin videat illarum vim atque efficaciam. Quod itaque ad majorem propositionem attinet, sicut in Logicis observatur, quod universalis illa maximè esse debeat, ut subsumi accuratè quicquam sub eâ possit, ita quoque tam universalem illam esse convenit, ut ejus veritatem nulla, si vel ma-

ximè ex revelatione desumpta videatur, infringat instantia. Sed potius per se, neque contingenter, aut ex voluntate vel divina, vel humana, vera sit. Quæ duo etiam requisita, necessitas nempe, & prædicatio universalis, omnique carens exceptione, comprobant, propositionem in Syllogismo Theologico ex ratione desumptam majoris præmissæ vicem iubire posse.

§. XXI.

Proinde ergò prima quidem principia, v. gr. Impossibile est simul esse & non esse &c. & quæ ex his proximè orta, loco majoris convenire, fatemur. Sed cum non facile hæc quisquam negaverit, prima quoque in unaquavis scientia, v. g. omne corpus naturale constat trinâ dimensione, item, omne triangulum constat tribus lateribus, &c. suo loco usurpari queunt. Imò verò & illa, quæ prima non sunt in hac vel illâ parte doctrinarum, at in primis his veritatis inveniunt fundamentum. Tutò enim sic inferas, desumptâ majori propositione ex Metaphysicâ: Cui entis primi singula attributa conveniunt, illud ipsum est verus Deus. Sub quâ minor hæc subsumitur: Christo talia conveniunt; Ergò. Item pari modo ex Physicâ: Cui competunt omnes partes hominis essentielles atque hinc resultantes effectus, ille verus homo est; Christus &c. Ergò. Major in utroque argumento, certa in Philosophiâ; nam non licet dare instantiam; neque minus in Theologiâ valet hoc utrumque principium, etiamsi axioma tantum vel Metaphysicum vel Physicum sit, quod non quidem primum est, sed in certo tantum capite, videlicet ubi de Ente agitur vel de homine, in Philosophiâ verum

verum esse, demonstratur. Id quod inde resultat, quoniam tanta hic apparet connexionis prædicatorum cum subjecto necessitas, ut Deus ipse hanc tollere nequeat, adeoque nec à revelatione destruat. Neque impedit, quod in certo genere tantum sint universales. Propter necessitatem enim suam universalem hanc rationem induunt, sub qua absque hæsitatione subsumas.

§. XXII.

Minor propositio itidem è ratione constare potest, sed ita, ut sive universalis sit, sive particularis, subsumatur sub majore, eodem per omnia respectu. V. gr. Omnis homo propter carnem corruptioni est obnoxius; Sed nullus spiritus propter carnem corruptioni est obnoxius; Ergò, nullus spiritus est homo. Qui Syllogismus ostendit, Angelos non esse homines, & Theologicus dici potest, utpote revelatus, etiamsi minor propositio ex ratione & universalis sit. Nam major causam continet conclusionis ex revelatione desumptam Es. XL. 6. Nec impedit in aliis quoque disciplinis eundem valere Syllogismum, eundemque medium terminum. Sufficit enim nobis revelatum esse. Sic quoque Propositio quædam universalis est in sacris literis revelata, Rom. VI. 7. Quicumque reverà mortuus est, ille est à peccato justificatus. Minor ex ratione nota: Quidam, qui in purgatorio dicuntur adhuc esse post mortem, reverà mortui sunt. Ergò. Concludimus, eos justificados esse à peccato; & per consequens, haud amplius pœnam luere debere. Minor, ut ritè hic concludatur, sumi potest tam de morte naturali, quam spiritali, quàm peccatis valedicitur. Paulus enim comparisonem in-

ter utrumque mortis genus loco citato instituens, regulam quasi præmittit. Neque obstat Paulum subsumere mortem cum Christo, i. e. spiritualement, quippe cum tertium comparationis, aut cur ita subsumat, eodem in loco demonstret. Verum si quis alio respectu subsumeret, quosdam impios, quâ tales, esse mortuos. Ergo eosdem à peccatis esse justificatos & à pœnis immunes; utique falleretur, utut propositio ista minor verissima sit. De impiis enim non loquitur Paulus. Ubi id quoque adhuc observamus, quod minor saltem necessitate haud cedere debeat propositioni majori.

§. XXIII.

Neque verò hæc mens nostra de utrâque illâ propositione est, quod simul & in uno eodemque syllogismo ex ratione solâ ambæ desumi possint. Ita enim istæ adhibendæ sunt, ut semper alternatim ponantur, atque una saltem illarum semper constet ex revelatione. Quoniam enim in utrâque præmissarum præmittitur, & ter vel quater intra has transponitur, Medius Terminus, cum subiecto suo vel prædicato conjunctus, hic verò semper ex Theologiâ desumi debet, tanquam ratio aliqua vel causa credendi & assentiendi; sane nullæ conclusiones dantur Theologicæ nisi una præmissarum fundata sit expressè in Scripturâ sacrâ, ita quidem, ut quod affirmat vel negat, sub ratione illâ formali fiat, quam antea diximus esse perpetuum principiorum Theologicorum *κρίσιον*; nempe ut sit à Deo revelata, & hoc pacto à non revelatis distincta. Quem in finem adhuc sequens addere licebit dilemma: Aut Syllogismi Theologici omnes constare debent ex utrâque præmissâ

missâ revelatâ: aut si minus, vel ex utrâque non revelatâ, sed ex ratione desumptâ; vel ex unâ. Primum negavimus, cum valorem rationis in Theologiâ probavimus. Alterum idem negamus, quia sic non esset syllogismus aut conclusio Theologica, siquidem hæc revelata ex non revelatis sequi haud potest. Ergo sequitur postremum, quod erat demonstrandum.

§. XXIV.

Videntur quidem sic duo esse principia conclusionum Theologicarum, ratio nempe & S. Scriptura, quoniam hæc alteram præstat præmissarum, alteram illa, tanquam duo principia complexa. Verum quanquam rationem principium non solum, verum etiam causam efficientem propositionis ejusmodi Philosophicæ, syllogismus Theologicum ingredientis, non inficiemur: tamen idem principium non est illius conclusionis Theologicæ. Neque dicendum est, causam causæ etiam esse causam causati, & sic rationem præmissæ simul, utpote causæ conclusionis, atque ipsius conclusionis, esse causam. Hoc enim de forma solum uniuscujusque syllogismi concedi potest, ac propositionum eodem comprehensarum; de materiâ non item. Hanc verò quod concernit, proximè quidem non est ratio, quæ syllogismus istum conficit, aut conclusionem formare docet, sed revelatio; atque haud ulterius progreditur ratio, quàm ut de veritate suæ propositionis tantum testetur, qualis est altera præmissarum, non autem de veritate ipsius conclusionis. Si porro se efferat usque ad materiâ conclusionis, limites scientiæ suæ transcendit, & aucta est revelatio. Neque jam amplius

nuda ratio est, de quâ diximus, nec per consequens Philologi aut Philosophi instrumentum, sed Theologi. Quod si verò sic dixeris rationem principium conclusionum Theologicarum, nihil obstabit, quin sensus etiam, ac denique ipsum corpus, idem subeant officium, cum nihil de revelatione sciri possit, nisi per sensus ad rationem transmittatur, per corpus autem ad sensum. Id quod certè admodum *ἀνεπιτηδες* & inconvenienter diceretur. Nos enim loquimur hîc de principio cognoscendi, h. e. quod causam fidei vel assensus præstat veram, proximam, & immediatam. Id quod revelationem esse per totam Theologiam, quippe quæ materiam ejus omnem præstat, supra diximus, non autem rationem.

§. XXV.

Idque ut adhuc melius pateat, sciendum est, quod medius terminus, sive ut aliàs audit, medium probandi, solum suppeditet causam simul ejus, quod in conclusione probatur, & ipsius etiam denominationis argumentum & *κεφάλαιον*. Sit verbî gratiâ, quæstio: An Christus sit adorandus. Affirmatur illa, quia est verus Deus. Causa igitur hujus affirmationis, quod sit verus Deus, est in ipsis sacris literis, tam expressè, quàm per firmam consequentiam, tam *κατὰ ἰσχύον*, quàm *κατὰ διάνοιαν*. Atque ex hac causâ dicitur conclusio pariter, uti Syllogismus Theologicus, ut ratio præstet propositionem majorem, scilicet, quicumque est verus Deus, ille est adorandus. Neque enim ulterius hîc ratio pergit, quàm quod propositionem illam æternæ veritatis esse, dicat, quæ nec ab ipso Deo aut ejus voluntate possit mutari. Theologus
à reve-

à revelatione etiam hanc necessitatem edoctus, assensum haud denegat, atque sic eò tutius subsumit, quod suum est, & infert conclusionem. Cum ergò nihil rei habeat ratio cum hac quæstione: Num Christus sit adorandus; multò minus: An sit verus Deus; sed tantum cum illà: Num verus Deus necessariò adorandus sit; non poterit etiam illius utriusque, sed posterioris tantum dici principium. Quà de re etiam propositio illa, ex ratione nota, non potest suppeditare argumentum, quippe quod haud continet, neque Philosophus potest subsumere de Christo, quem non novit, nec quicquam etiam de eodem inferre. Similis est ratio hujus syllogismi. Quicumque est homo, ille post mortem resurget. Ego sum homo; Ergò. Conclusio, ego resurgam post mortem, causam habet revelatam, ipsam majorem propositionem totidem verbis in sacris literis fundatam. Minor ex ratione nota, nec per se infert conclusionem Theologicam, ideoque nec ejusdem principium est, sed potius propositio major, quæ Syllogismi simul & conclusionis causam præstat ac fundamentum.

§. XXVI.

Neque verò per medium terminum intelligimus ipsas voces, harumque definitionem aut examen, qualis in priori Syllogismo est Deus, in altero homo. Sic enim negandum non esset, quod ex ratione medium terminum desumere liceret, quoniam Deum pariter ac hominem, quoad naturam & attributa considerat Philosophus, non minus quàm Philologus dicta Scripturæ; utut relinquat etiam Theologo ex propriæ disciplinæ

plinæ legibus ac principiis utrumque spectare, & cum Philosophiâ & Historiâ conferre. Sed cum non sufficiat, terminos tantum poni in Syllogismo, nisi horum etiam inter se demonstretur connexio, medium probandi hoc sensu a medio termino sedulo distinguendum. Deinde etiam cum hoc medio confundendum non est dictum de omni & nullo, ut Logici vocant; quippe quod syllogismum quidem perfectum formare docet, & sic monstrat connexionem hujus medii cum subiecto & prædicato, ratione formæ, ipsam verò materiam planè non attingit. Et sic non judicat, an in sacris literis nobis alius quispiam, præter Deum, adorandus exhibeatur, an minus; item, an semper adorandi sit Deus; an homines quidam, v. gr. impii, aut vivi in coelum translati, in S. Scripturâ non dicantur resurrecturi; & sic porro.

§. XXVII.

Denique etiam medium hoc non impedit, quin sæpè illa conclusio, cujus est medium, vel per aliam causam, vel per eandem, & quidem Apodicticâ quadam necessitate, aut saltem verisimilitudine, beneficiò rationis inferatur. Dantur enim in Theologiâ talia, quæ & Theologus & Philosophus probant, hic ex ratione, ille ex revelatione. Videlicet illud quod dicitur: ego post mortem resurgam; inde quoque probatur, quia Deus & natura nihil faciunt frustra, quod fieret, si homo post mortem non resurgeret. Nec tamen hæc probatio necessaria est. Necessaria verò est in hac propositione, Deus est simplex, quia est Spiritus; quod medium non tantum Scriptura sacra Joh. IV. 29. sed etiam

etiam sana ratio præstat. Cavendum verò est, ne à particulari hîc pergas ad universale, & quod de quibusdam sic conceditur, ad omnia extendas. Sunt enim, quæ Theologia suppeditat, nonnulla, quæ ex ratione nullo modo constant, qualia sunt: Patrem esse Deum, Filium esse Deum, Spiritum S. esse Deum, neque unum esse alterum, & tamen unum esse Deum. Item, in S. coenâ Christi corpus verè ac realiter à communicantibus accipi. Quæ si vel maximè nulla eorum ratio in Sacra Scriptura extaret, tamen verbis Spiritus S. apertis credere oporteret.

§. XXVIII.

Cum igitur ex his constet, omnium conclusionum Theologicarum, qua talium, causam è Scripturis desumendam esse, atq; hinc rationem, quæ tale quid præstare haud potest, principii cognoscendi in Theologiâ appellatione privari; quæritur adhuc, num causam istam forsitan, vel medium probandi per principia rationis in S. Scriptura reperire, repertum probare, & probatum tueri liceat. Ubi secundum tria hæc membra fuerit respondendum. Quod ergò ad primum, non quidem est, cur illud negemus; sed cum summa plerumque in S. codice claritas, ut medium probandi etiam rudes, præsertim Spiritus S. auxilio adjuti, facile inveniunt, usus iste principiorum rationis absolutè haud videtur necessarius; ideoque etiam perpetuus dicendus non est & universalis. Quod si autem simul adhibeantur ejusmodi principia, & seriò, bonâq; cum intentione investigandi veritatem divinam ultrò citròque expendantur, utique ad inveniendum eò facilius medium terminum

D

pluri-

plurimum faciunt. Nimirum probandum sit illud, quod Christus ejusdem cum Patre essentiae sit, quae Deus est. Sive ergo naturam filii Dei, ut subiecti, si-ve essentiae divinae, ut praedicati, consideres, ratio docebit ortum filii Dei expendere. Quem cum reperiat in S. literis, nempe quod ab aeterno à Patre generatus sit, ex principiis Philosophiae Naturalis generationem proprie dictam examinat. Cumque nulla ibi occurrat instantia, neque revelatio etiam repugnet, quinquagnens & genitum sint ejusdem essentiae, in S. Scripturâ medii vicem generationem illam aeternam subire, arguit Philosophus, & Theologo subministrat, quicquid invenit. Ubi tamen facile patet, usum solum istum principiorum rationis esse organicum, non causam veritatis circa medium hujusmodi Theologicum cognitioni nostrae suggerere; quippe quod facit demum ipsa Revelatio. Ratio, quod esse possit, Theologus, num sit ille medius terminus, dijudicat.

§. XXIX.

Quod si tamen medium illud in Scripturis reperi-
tum probandum sit principiis rationis, id quidem ite-
rum posse fieri concedimus. Eâ tamen conditione, ut
propositiones è naturâ aut ratione simul notas à merè
Theologicis, & argumenta probabilia ab Analyticis, &
verborum denique explicationem ab argumentis di-
stinguamus. Nam si sola tantum medii cum utroque
extremo conclusionis Theologicae probanda sit, & qui-
dem certa, connexio, aliundè quàm ex sacris literis id
feri nequit. V. gr. Sit propositio: In S. coena verum
corpus ac sanguinem Christi ore accipimus. Rationem
quare

quare hoc credamus, (nam mysterium est,) damus illam, quia expressis verbis ita in Scripturis extare legitur. Unde fit argumentum: Quicquid expressis verbis in Scripturâ edere & bibere jubemur, illud etiam ore accipere nos, credendum est. Atqui verum corpus & sanguinem Christi &c. Ergò. Si quis medium probare velit, non poterit, nisi allegato ipso testimonio, & verborum, ubi opus est, dextrâ explicatione è Philologia depromtâ. Quæ tamen in applicatione ad textum sacrum soli Theologo relinquatur. Hic ergò nihil porro requirendum judicat, & sic argumentum hoc Theologicum proximè ex principio Theologiæ primo petit, illo nempe: Quicquid S. Scriptura dicit &c. Ratio quidem in subsidium vocat Testamentorum naturam, verbis claris conceptorum. Verùm hæc ratio, ut illa prior, animum haud plenè convincit, utpote quæ non semper est necessaria aut vera, sed *ὡς Ἰη το πολὺ*. Ex Scripturis verò si præterea accedant argumenta, novum quidem, sed non æquum, uti illud ab expresso testimonio deductum, accipit robur. Alia verò est ratio, si ex Scripturis probatur, Testamentum hominum non esse rejiciendum aut mutandum, quia suprema horum voluntas est, cujus mutatio in republica parit confusiones & incommoda, & quæ plures hujusmodi causæ sunt. Gal. III. 15.

§. XXX.

Ad confutandum denique illos, qui medium terminum vel detorquent in alienum sensum, vel propter causas haud sufficientes in dubium vocant, usum præstat ratio. (I) Cum ex S. literis adducta testimonia probat,

bat, regularum Exegeticarum communium ope, neque sensum illorum alium esse posse, evincit. (II) Cum ex his perperam concludentes, arguit. (III) Cum ipsam quoque materiam, in quantum illud fieri potest, ex principiis suis vindicat. Quem in finem, Physicam & Metaphysicam Photinianorum, quantum ad materiam, uti & Logicam, quantum ad formam pertinet, scripsit Andr. Keslerus Th. D. & Superint. Coburg. ut ostenderet, sinistrè admodum in illà Philosophiæ parte sentire Photinianos, atque hinc etiam media in Theologiâ falsa probandi assumere. Hinc Logicæ quoque idem præmisit Tractatum, *de illegitimo Photinianorum disputandi modo, & legitimâ ratione piè philosophandi.* Quo etiam pertinet Corn. Martini liber, *de Analyfi Formæ & Materie.*

§. XXXI.

His ergò sic deductis facilè patet, quo pacto fiant invalida, nec ad ignorantiam solum, sed etiam ad errores proximè ducant in Syllogismis Theologicis rationis principia. Paralogismos nempe efficiunt, Syllogismis oppositos, neque id, quod quæritur, concludentia, vitio laborare possunt. Et huic, si nævus inest, id vel inde fit, quod principia rationis dicantur, quæ non sunt, videlicet cum falsa omninò sunt; aut saltem, cum rationi consentanea sunt, non cognoscuntur, nisi in certo tantum disciplinarum genere, in quo probantur & explicantur, adeoque nec universalia satis, nec ubique necessaria. Quod si autem transferantur demùm ad alias scientias, fit *μετάβασις ἐς ἄλλο γένος*, sive transitus,

tus, aut saltus potius ad aliud forum. Ita Philosophiæ est *ἀπὸ τῆς οὐσίας*, sive *inanis deceptio*, & quæ nihil firmiter concludat; de quâ *Col. II. 8.* Et Clemens Alexandrin. *Stromat. I.* disputatione ad hunc locum peculiari. Quâ in re plerumque solet peccari; quandoquidem ea hominum est libido, ut sibi facillè vindicent aliena, quæ propria sunt, haud satis curantes. Ita confundi solent subjecta disciplinarum generalia, quæ, cum limitantur debitis modis, singula propriam disciplinam respiciunt. Hinc porrò fit, ut subjectis illis aut affectiones alienæ, aut propriæ quidem, sed non ex principiis propriis, adeoque nec rectè tribuantur. V. gr. Si certum caput ex Theologiâ sumitur, idque Philologicum idèd vocetur, quoniam è Philologiâ illustrari potest. Ex quo sequitur, ut vel ex principiis rationis falsæ id explicetur, vel ex principiis rationis veræ, at illud, quod in quæstione est, haud inferentis; vel denique ex principiis revelationis, quæ malè principia rationis esse dicuntur. Cavendum tamen est, ne per principia rationis, quæ valida esse, ex quibusdam requisitis jamjam demonstravimus, *μετάθεσιν* hanc dicas committi.

§. XXXII.

Ea ut adhuc clariora sint, exemplis in contrarium allatis nonnullis dilucidabimus, quorum quædam levioris, quædam verò gravioris erunt momenti. Impingit circa ipsam definitionem Huëtius *loc. cit. p. 7.* rationem appellans *facultatem animi nostri, quâ conatur rerum cognoscere*, sive simplici factâ rerum apprehensione, sive compositione quoque & divisione, ac demum

mum etiam ratiocinatione. Verum quoniam hic conatus non nudæ tantum rationis est, sed etiam auctæ per revelationem & adjumentum S. Spiritus, non quadrat hæc definitio, nec satis distinguit rationem à revelatione. Nos itaque sumimus rectius pro ipso hujus facultatis seorsim sumtæ effectum §. III. Nec satis distinctè hunc effectum assensum nominat, quem Poiretus Libro *de Fid. & Ratione collatis, & suo loco redditis, Amstel. MDCCVII.* edito, in *Præfat.* adducit ac rejicit, Anonymus, cui ratio assensus est, ob *autoritatem prophetis Dei præbitus*; ad quam requiratur revelatio, i. e. veritatis manifestatio vel mediata vel immediata. Assensus enim est actus voluntatis, nec exhaurit totam rationem. Deindè etiam revelatio, cum principium rationis est, latè, pro acquisitione cujusque notitiæ per rerum naturam, sumitur. Nos utramque, revelationem ac rationem, sibi mutuo opponimus.

§. XXXIII.

Errat porro Bekkerus in *Discurs. Preliminari ad Mund. Fascinat. Lib. II. & III.* quo, cum disputat prolixè de Usu rationis in rebus Theologicis, *corruptam* hanc putat intelligi, quæ sub obsequium Christi sit captivanda, I. Cor. X. §. Ratio enim corrupta hoc nomine nequidem afficienda est, nisi secundariò tantum. Sanam verò, cum pro vera sumitur, & corruptioni opponitur, imperfectam nihilominus, & à revelatione distinctam diximus. Undè sequitur, propter hanc imperfectionem etiam restitutam captivam tenendam esse sub Fidei obsequio. Neque verò hoc ita intelligendum volumus, ac si ratio in statu restituto illa sit, quæ

quæ renovata gratiâ & collustrata lumine Spiritus S. pro-
 ut quidem eam hoc pacto sumere videtur D. Simonis, in
 disputatione *de Ratione, quomodo à Reformatis in Theologi-*
cis usurpetur, Thes. IV. Sect. I. Plus justo enim eidem sic
 tribueremus. Ratio enim in naturalibus non perficitur
 iterum aut reparatur Spiritu S. sed usu ac labore; in
 spiritualibus autem omninò cœca est, nec principium
 discernendi dici poterit. Id quod probè observârunt
 Altingius in *Locis Communibus* p. 22. qui *rationem huma-*
nam non rectè nec propriè dici principium Theologiæ;
 Wendelinus in *Systemat. Major.* p. 12. 13. qui *rationem*
hominis non esse normam credendorum, probat. Et Voë-
 tius in *Disputationib. Select.* p. 3. *nullam rationem huma-*
nam esse principium quo, inquit, seu per quod, aut ex
quo, seu cur credamus, aut fundamentum, aut legem, aut
normam credendorum, ex cujus præscripto judicemus.
 Nec enim in eo principii discretivi ratio consistit, ut
 formam argumentandi suppeditet, aut unum alterum-
 ve principium ad complendum Syllogismum, sed ut
 Medium probandi præstet, quod sola facit revelatio
 in Theologiâ.

§. XXXIV.

Ex quo fonte & illud profluxit, quod disciplinæ
 invicem confundantur, quemadmodum fecisse vide-
 tur P. Bernhardus Lamv, Congreg. Orat. Sacerd. in *De-*
monstrat. Veritatis & Sanctitatis Christian. Dial. II. edit.
 MDCCVI. cum *Theologiam Moralem corpus affabrè*
dicit constructum & excellentissimum Philosophiæ Moralis,
 & Philosophiam Moralem melioris notæ præstantissi-
 mum esse devotionis librum, cum ratio & S. Scriptura
 idem

idem hinc doceant, & utraque sit eadem ejusdem Numini vox, ista quidem interius, hæc, nempe Scriptura S. exterius homini quicquam mandantis. Quo tendere idem Autor videtur, quando *cap. XX. rationem augustam* vocat, quæ est illuminata, & cum ratione, per suam experientiam & proprias reflexiones constante, confundit. Et sanè videtur huc tendere Poiretus *loc. citat.* ubi mentionem facit Sectæ cujusdam inter Philosophos Pontificios, qui cum Malebranchio tantùm non omnia rationi tribuant, ipsam etiam fidem postponentes rationi, fidemque medium ad rationem esse, statuentes.

§. XXXV.

Quod si ergò hoc modo misceatur cum revelatione ratio, nec dextrè primùm & satis apertè, quousque vergat, describatur, utique errores partim in defectu, partim in excessu, se mutuo progenerant. Accidisse hoc jam tum nascentis Ecclesiæ primâ ætate, atque hinc Patres aliis argumentis usos esse contrà illos, qui fidem Christianam ratione destitui, criminabantur, quàm contrà Gnosticos, contrà quos fidem ἀποδείξουσιν opponant, notavit Jonathan Eduardus, Anglus, in *Antidoto contrà Socinianismum*. Qui in defectu peccant, primo loco sunt numerandi Athei. Nam illi, ratione cum maximè uti volunt, eam jure suo privant, cum statuant, hoc, quodcunque videmus, esse à se ipso, aded ut stultos propterea Davides vocet *Psal. XIV. 1.*

§. XXXVI.

His succedunt Fanatici & Quakeri, dum rationi nuncium

nuncium remittunt, & quicquid in buccam venit, sine mente proferunt, atque eo ipso cum damnant rationis usum salutarem, eò usque etiam in Philosophiâ proveniunt, ut cum Atheis, & si mitius iudices, cum Deistis colludant. Sic enim Autor *Historiæ de Ortu & Progressu Quakerismi & Dogmatum ejus edit. Colon. MDCXCII. ex Epist. Barclaji ad Legatum quendam de anno MDCLXXVI.* quod hic judicaverit, *utilia quidem esse posse de Christo revelata, vel per consequentiam illis necessaria, qui revelationem agnoscunt, absolutè tamen à priori creditu necessaria minimè esse, ut ne id quidem, unum esse Deum & mundum creasse.* Quibus pollicem premunt subtiliores etiam Anabaptistæ, Philosophiæ usum, utur tempestivum, impugnant, aut saltem spernentes. Imò omnes illi, quotquot sub specie devotionis aut pietatis eruditionem spernunt, atque illo Paulino abutuntur, *I. Cor. II. 14. Naturalis, (aut, ut in Græco est, ψυχικός, Animalis,) homo non percipit, quæ sunt Spiritus Dei, stultitia ipsi est, neque potest cognoscere.*

§. XXXVII.

Peccant & illi, qui rationem quidem esse, & suo in loco consistere, ajunt, sed tamen si adhibeatur, aliqua saltem principia rationis Theologiæ contrariari vel contradicere. V. gr. Ex nihilo nihil fit; Quot sunt personæ, tot sunt essentiæ; &c. Etiam si hæc contrarietas vel contradictio quoad speciem solummodò fit, non quoad rei veritatem. Perstant enim hæc suâ certitudine principia, dum adhibentur intrâ suos limites, neque sic etiam vera ratio mentitur.

E

§. XXXVIII.

In hac Academiâ Juliâ, felici acutioris iudicii officinâ, ut eam Keslerus vocat in *Methodo Disput. exemplis Colloquior. Theologicor. illustratâ* &c. *MDCLXVIII. edit. sec.* seductus quondam per Philosophiam Ramæam Hoffmannus, & qui cum eo faciebant, ut Philosophiam Theologiæ contradicere assererent, imò & ejus usum damnarent, utut *verum, veriozem, verissimum*, testante Caselio in *Diamartyriâ*. Hinc sectæ enatæ, & qui starent ab hujus partibus, Caseliani, adversarii Anticaseliani appellati. Hinc & Cornelius Martini, *cum quo lucem in Philosophicis Juliæ ortam*, dicere solebat Caselius, utut querentibus adversariis, *cum ipso revocata Scholasticorum studia*; item Liddelius, & M. Owenus de *Mutuâ inter Theologiam ac Philosophiam Concordiâ*, alique Hoffmannum impugnârunt, atque hic testantibus publicis actis revocare coactus est. Fatemur hanc materiam postea Philosophos etiam acutissimos exercuisse, inter quos in Acad. Jenensi fuit Paulus Slevogtius, in *Per-vigilio de Dissidio Theologi & Philosophi in utriusque principis fundato, Gausani MDCXXIII.* Contrâ quem scripsit Andr. Keslerus *Quadrigam Discursuum Theologico-Philosophicorum, pro defendendâ Philosophi ac Theologi Concordiâ in utriusque principis, contrâ apparem eorum dissidium Witteb. MDCXXIV.* Quanquam de Slevogtio constet, scriptum, quod ingenii duntaxat exercendi causâ fecerat, contrâ ejus voluntatem editum fuisse.

Certarunt adhuc nostrâ ætate de eâdem re Bai-
 lius, præcipuè in *Lexico*, ubi de *Pyrrhonicis* differuit;
 & Jaquelotius, *Libr. Gallic. de Fid. & Rat. Consensu*,
 & Poiretus loc. citato. Bailius tuetur, rationem, ejus-
 que evidentissima principia rationi semper adverfa esse,
 nempè quando examinat, explicat, & cognoscit veri-
 tatem decisionum fidei, ut se uniat cum fide, eique se
 jungat, verum esse experta, quod fides ipsi proponit.
 Jaquelotius in alteram partem pronior, & Cartesianis
 plus justo indulgens, pernegat contrâ Bailium, nihil
 esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu; quod
 principium hic in rem suam adduxerat. Neuter verò
 rectè id explicat, aut intelligit. Confer etiam *Collo-
 quia Maximi & Themistii Sc. ad Jaquelotii Examen
 Theologiæ Bælianae*. Poiretus Bælium fidei prædica-
 tionem simulâsse scribit, & tamen prorsus eliminare
 studuisse. Sed & ipse in contrarium nimis propendet,
 fidem in traditione consistere, & independentem
 adèd esse ab omnibus mentis nostræ conceptibus, ut
 falsa sæpè opinio fidei magis opituletur, quàm obfit,
 & contrâ obstet vera. Hinc D. Jägerus, Theologus
 ac Cancellarius Tubingensis, in *Exam. Theol. Nova,
 edit. MDCCVII.* de refutatione Pireti ad versus Lok-
 kium sic judicat, hunc rationem supra fidem extolle-
 re, illum ex fide Deum facere, ideoque mediâ potius
 incedendum esse viâ. Certissimum enim est, quic-
 quid obstare fidei videtur ratio, aut sibi præter fas &
 meritum arrogare, id fieri per accidens, & saltem vi-
 tio hominum. Nos verò valorem non in subiecto,

sed in effectu potius quærendum esse, monuimus. Hunc verò ex necessitate aut evidentia elucere.

§. XL.

Alteram verò classẽ eorum, qui in excessu peccant, constituunt omnes gentiles, sive illi Theologiam merè Philosophicam professi sint, & in eã acquieverint, sive Poëticam simul ac Politicam amplexi fuerint, ac proinde falsa miscuerint veris. Dehinc etiam Naturalistæ, rationem sufficere ad felicitatem veram consequendam, & mysteria illa Dei pernoſcenda, arbitantes. Pertinet huc illud Spinozæ, rerum causas sese exactissimè pernoſuisse persuasi, atque hinc *Ethic. p. 37.* qui ad Dei voluntatem confugiunt, ad asyllum ignorantiaẽ confugere, inquentis. De quo Wittichius in *Anti Spinoz. p. 87.* *Quaristas* hos vocat Morlinus, *Part. III. in Psalm. p. 199.* cum illud *Quare,* sit vox incredulorum, causam ubique quærentium. Sed benè Huetius, ut rationi horum, supra vires stætuenti, sua demonstretur imbecillitas, principia Scepticæ Philosophiæ, tanquam *κατ' ἀδελφῶν*, conduce-re, & assensiones animi cohibendas esse, docere, *loc. cit. p. 3. 15. 44.* observat. Ac perplacet proinde iudicium Poireti, quod de opere Lökkii, de *Intellectu Humano*, adhibet *loc. cit.* illud esse irati Numinis ergà Rationalistas effectum. Cum quibus etiam conveniunt partim, qui ex ratione solâ mysteria hæc transcendentia Christianorum refutare tentant, partim verò, qui, tametsi revelationem non negent, veruntamen felicitatem omnem, & res spirituales ex terrenis de-clarant.

clarant. Id quod etiam dictum esto de Petro Chau-
vinio, qui in Libro de *Naturali Religione*, edito
MDCXCIII. & paulo post peculiari *Dissert. In-
augural.* à D. Buddæo examinato, *cap. VII.* Religionem
nihil aliud esse, scribit, quam rationem exaltatam.
Undè etiam Trinitatis Mysterium plures ad rationis
trutinam admoverint. Quicquid enim idè conetur
ipse vel alii, aut suprà sphaeram rationis est, aut nihil
directè & ex necessitate infert.

§. XLI.

Cum verò hîc Naturalistæ, Latitudinarij, Ratio-
nalistæ, Sociniani, Arminianique frigidam sibi invi-
cem suffundant, operæ pretium fuerit, eosdem adhuc
inter se contendere, ut ad eorum normam, quæ ante
attulimus, singuli rectius possint examinari. Socinia-
nos nempe pares hoc pacto Paganis esse, judicat non
malè Jonathan Eduardus *loc. cit.* quod rationem instar
privilegij naturæ, & jus primogenituræ quasi habentem,
ponant; nec sufficere velint auctoritatem, quippe
quam solam haud postulaverit Deus. Unde quanquam
laudent revelationem, sub ratione tamen continent, atq;
postponunt. Scripsit Discursus de *Necessitate ac Usu
Revelationis Christianæ, ob corruptiones Principiorum de
Religione Naturali inter Judæos & Gentiles.* Dan.
Whitby Th. D. & Cantor Eccl. Cathedral. Salisburg.
Lond *MDCCV.* quos facile assumant Sociniani, si-
quidem non necessitas pro statu hominis post lapsum
absolu-

absoluta, sed potius utilitas ibi probatur; nempe quæ fit propter correctionem, & ne veritas amplius sub iniquitate detineretur. Arminiani quid sentiant, docere poterit Limborchius, *Theol. Christian.* p. 46. *Mysteria* nempe Dei, post revelationem non amplius esse *mysteria*, sed à ratione percipi, etiam in eruendo vero spirituali. Et p. 28. Non recipere ea hominem animalem, non, quia non intelligat, sed, quia intelligat, & stulta esse judicet. Conf. D. Sontagii *Venen. Arminianæ Matæolog. Th. V. seqq. Memb. I.* Opinio hæc jam ante patronum Zwinglium videbatur reperisse, qui in *Marpurgensi Colloquio MDXXIX.* Deum, dicebat, non proponere hominibus ad credendum res incomprehensibiles.

§. XLII.

Latitudinarios itidem conspirare cum Socinianis, per singula ferè capita probat Petrus Jurius, in *Religione Latitudinarii Part. III. c. 1. & 2. seqq.* quod judicem ubique afferant rationem. Quod ut probet, adducit Wiffowatii, Sociniani, librum, de *Religione Naturali seu Rationis judicio*; item ex Arthuri Burii, qui Autor est *Latitudinarii Orthodoxi, Evangelio Nudo* sententiam, quâ tuetur Muhamedem omnes Articulos Christianæ doctrinæ professum esse. Disputarunt eâ de re Jurius, *loc. citato*, & Elias Saurinus in *Examine Theologiae Jurii.* Saurinus rationem prius auscultandam, putat, ut ad Scripturam ritè descendamus. Quæstionem verò, utrum, si ratio Scripturæ S. repugnet, hæc an illa sequenda sit, absurdam & ineptam esse,

esse, cum tale quid ponat, quod fieri nequit. Juri-
um, testis est Saurinus, *part. I. p. 24. seqq.* asserere, fi-
dem nostram non inniti evidentiae argumentorum,
sed gravitati rerum, vel credere nos, quia nostri in-
terest, ut credamus; sive, credere nos, quia volumus
credere, non quod convicti simus, rem aliter sese ha-
bere non posse. Hinc Spiritum S. flectere tantum vo-
luntatem hominis, & conciliare fidei certitudinem
subjectivam. Neque demonstrativè nos Scripturam
S. convincere. Saurinus, hæc confirmare cœcam fide-
dem, statuit, & obstinatam persuasionem; cujus hoc
pacto Spiritus S. autor reddatur. Determinare item
homines ad credendum absque ratione. Romanen-
sibus & Socinianis hinc nasci opinionem, quasi princi-
piis careamus, & credamus Mysterium Trinitatis, quia
volumus credere. Unde concludit *Part. II. Art. I.*
neminem pro pio ullâ ratione haberi posse, qui non
per argumenta evidentissima, de divinitate Scripturæ
S. sit convictus; atque id ubique agit, ut certitudinem
cum persuasionem conjungat, nec fieri posse statuatur, ut
plus certitudinis subjectivæ, sive persuasionis sit, quàm
evidentiæ in objecto.

§. XLIII.

Sed nemo horum ab æquivocatione utique se li-
beraverit satis, quin errores etiam perniciosissimi eâ-
dem palliari queant. Rationem homini tanquam
naturæ donum concessum esse, diximus. Sed pro-
pterea prærogativam supra revelationem veritatis
haud vindicamus. Comprehendere illam mysteria
revela-

revelata, fatemur; sed per se, & ex principiis propriis, negavimus. Alioqui haud opus esset revelatione. Neque enim ita comprehendere vidimus, ut simul causas & modum assignet, multò minus, ut propter horum ignorantiam iudicium suspendat, vel propter evidentiam addat, iudicisque sic agat officium; aut verò ut sic in societatem doctrinæ revelatæ Muhammedanos, vel alios quosvis admittat. Ceterum cum disparata sint ratio & revelatio, sese invicem tanquam necessitate quâdam connexa, non respiciunt. Interim repugnare nonnunquam videntur, quoad speciem, ubi autoritas revelantis major est. Si non repugnant reverâ, cessat quæstio de prærogativâ. Evidentiam argumentorum concedimus, ut quæ non consistat in evidentiâ ipsarum rerum, aut quæ ex ratione ortum trahat. Argumenta præstat revelatio, hinc & evidentiam, ac certitudinem objectivam; ut res ipsas, quoad plenior descriptionem, relinquat autoritati revelantis. Certitudo hinc subjectiva nascitur, à Spiritu S. simul producta. Sic ergò principium habemus. Nihil verò ad hæc omnia ratio. Quæ si ritè expendantur, juxtà ea, quæ suprâ allata à nobis sunt, facile erit de opinione singulorum, uti & de hac controversiâ iudicium.

§. XLIV.

Denique etiam annotandum quicquam est hæc occasione, circà controversiam Belgarum quorundam, de ratione Scripturæ S. interprete. Nihil jam commemorabimus de libro, qui prodiit MDCLXVI. inscripto:

scripto: *Philosophia Scripturae Interpres*; cujus quidem
 Autorem haud fuisse Spinosam, nec alium quemquam
 è Cartesianis, postmodum innotuit, sed Ludovicum
 Meyerum, Medicum Amstelodamensem. Sed nunc
 solum de iis, quæ post de eadem materiâ prodierunt.
 Anno MDCLXXXVI. in *Disput. Inaugurali* Franeque-
 ranâ Thesis VII. fuerat: *Scripturae S. divinitatem non*
aliunde, quam ex ratione adstrui posse, eosque errare, qui
asserere sustinent, si ratio aliud nobis diceret, quam Scri-
ptura, huic potius esse credendum. Contrâ hanc scripse-
 rat Ulricus Huberus, de *Concursu Rationis & Scripturae*.
 Sed defenderunt Theologi Cartesium sectantes, Johan-
 nes van der Wayen, & Herm. Alexander Roellius;
 ille in *Mantissâ*, hic in *Disput. de Principio Cognoscendæ*
Veritatis. Quam litem etiam ingressi sunt, Henr.
 Hulsius, Theologus Duisburgensis, libr. de *Principio*
Credendi, hujusque adversarii duo, Hermannus Wit-
 sius, Theologus celebris, in *Diss. Epist. ad Huberum*,
quâ de S. Scripturae antiquitate divinâ, ex solâ ratione ad-
struendâ, &c. disseritur, Traject. MDCLXXXVII.
 & Johannes Regius, Philosophiæ Doctor Franeqv.
 de *Modo percipiendi S. Scripturae divinitatem.* Quam
 in rem etiam edidit Roellius *Dissert. περί των ιερών*
λατρείων, sive, de *Religione Rationali.* Quâ quidem
 præcipuum est, quod tueretur, posse quidem revelari,
 quod rationis captum superet, sed tamen an, & quid
 revelatum sit à Deo, ratione dijudicari, atque sic eo-
 sensu fidem ipsius Trinitatis, aliorumque mysterio-
 rum, rationis iudicio niti, & rationalem esse debere.
 Atque hinc rationis in Theologiâ usum constare & au-
 torita-

rōritatem, tūm ex ipsā experiētiā, tūm exemplis Prophetarum, aliorumque, quibus à Deo facta revelatio. Quod in specie ostenditur exemplo Abrahami, qui nisi omni exceptione majoribus argumentis persuasus fuisset, mandatum, quod filium immolari jubebat, divinum esse, enormiter contrā ipsum Legis opus, cordi inscriptum, peccāisset.

§. XLV.

Hulsus verò, *loc. citato*, falli omninò affirmat, qui Philosophiam nominant Theologiae famulam, cum potius Theologia Philosophiae famuletur, quippe cum in eum finem data sit revelatio, ut lucem rationis aberrantem corrigat, & sermo fidei in sermonem sapientiae proficiat, ac nitatur, ut ad conscientiam se commendat. Fatetur tamen insufficientem esse rationem, & ratiociniis suis inquietam, nec salutarem. Quod ut ulterius ostendat, tria statuit credendi principia, Rationem, Scripturae S. testimonium, sive Revelationem, & res ipsas. Primum, in quod resolvi debeant reliqua, esse rationem. Hujus usum vel organicum esse, quandò quae in Scripturis mysteria, ac fide recipienda sunt, illustrat ex libro Naturae, literis humanioribus, literarum monumentis, disciplinis Philosophicis, & Philosophicis. Post illustrationem loca confert, & utriusque Testamenti versiones adhibet, rem examinat ad analogiam fidei, & per consequentiam plura elicit. Usum dein Principalem, de quo maxime agat, (1) non attentā autoritate ullā, iudicium ferre de credendis, neque tolerare, sub obedientiam
fidei

fidei captivari; (2) normæ principem locum tenere, omnium assumendorum; (3) axiomata sua instar causarum ac argumentorum, cur quicquam credatur, suppeditare. Ita demum principium existere, ex quo enascatur fides, & in quod rursus resolvatur. Hunc verò usum præstare in primâ fundamenti confirmatione, sive autoritate Scripturæ Sacræ. Ideoque ἀπὸ θεοῦ Spiritus S. immediata rejicitur.

§. XLVI.

Sed hæc omnia jam tum à nobis notata. Usus Organicum pariter, ac Principalem, rationi haud denegamus. Sed propterea principium non esse Theologiæ, demonstravimus. Aliud enim involvit, quærendum, num principia rationis locum habeant in Theologiâ, aliud, num ratio Theologiæ sit principium. Hoc enim est, quod causam credendi simul cum ipsâ re credendâ suppeditat, quorum neutrum rationem præstare, apertum est. Faciat, quod sui officii est, ratio in Philologiâ, aut Philosophiâ, uti recensuit Hulsius. Sanè, si nihilominus inquieta est & insufficiens, attendere debet auctoritatem superiorem, cujus quidem dictatu persistet, cui normam relinquat unicam, & à quâ expectet credendorum causas. II. Cor. II. 5. Si quid affert ad Theologiam, revelatione primum probari necesse est; pariter ut nec Theologus principia rationis ac certa, suis, aliter forte apparentibus, infringit. Quomodo ergo principium Theologiæ potest esse? quomodo fundamentum confirmet, quod nescit? aut quomodo rejiciat Spiritus S. ἀπὸ θεοῦ, quam non sentit? quomodo

sub potestate suâ tenere potest Theologiam, hujusque
servitutem ambire, à quâ se corrigi patitur? quomodo
sibi tribuat primum locum, cum ad finem longè
ignobiliorem ordinetur.

§. XLVII.

Cetera, quæ affert Roëllius, antea examinata.
Rationem appellat, quæ non est. Etenim apertum est
inter Rationem simplicem, & à Spiritu S. illuminatam,
discrimen. Imò similis fermè ratio, ut inter mini-
strum Regis quemlibet, qui secretis ab hoc fortè con-
siliis instructus, & consiliarium statum intimum. Ne-
que enim efficit omnium arcanorum Domini sui
consciium, quod unum alterumve mandatum accepe-
rit. Habet suos limites ratio, habet & revelatio. In-
terim præstat in eo posterior, quod, ut princeps, ju-
beat antea ignota, cognita repetat, atque confirmet
sanctiori quasi sigillo. Si quid ultra præstare potest ra-
tio, vires periclitetur. Sentiet certè imbecillitatem,
sentiet mille ambages, erroresque totidem. Notat
ideò Witfius ad Quæst. I. de scriptore Gallo, quod ra-
tioni supremum deferendo tribunal, in Judiciis super
Richard. Simonis Historiam Criticam, plerosque Sa-
cræ Scripturæ libros ad rationis suæ decempedam vo-
caverit, judicaveritque de Jobo, non esse veram hi-
storiam, sed fictam Tragœdiam, in quâ contrâ decori
& probabilitatis leges plurifariam peccatum sit, quæ-
que consequenter Dei Spiritum autorem habere non
possit. Ad eundem modum philosophari de Psalmis
& Sacris Proverbiis; item de Cantico Canticor. quod
pro

pro Idyllio vel Eclogâ habeat, Theocriti fortè vel Virgiliti carminibus simili. Ut taceamus, quæ inde elicit Regius, Theologiam Revelatam totam esse Naturalem, fidem & Scripturam S. habere autoritatem humanam, S. Scripturam rationi subijci, mysteria fidei nos ignorare, rationem esse S. Scripturæ interpretem; quæ inde, quod ratio principium, & quidem primum atque præcipuum, vocatur, omnia profluunt.

§. XLVIII.

Cernimus quidem, probari per argumenta communia, & ex ratione petita, S. Scripturæ autoritatem; & deinceps quoque, quod Deus dicit, hoc verissimum esse, è Theologiâ Naturali, in quâ ipsam esse Deum veritatem, probatur. Verùm uti isthæc argumenta animam haud prorsus convincunt, ita quoq; nobis non videtur aliud esse principium Theologiæ, primum nempe & complexum, quàm illud: Quicquid S. Scriptura dicit, id Deus dicit, quod quidem nulla vis rationis humanæ indubitato confirmare potest testimonio, nisi *ἀπίδειξις*, aut demonstratio, Spiritus S. accedat. Negat quidem hanc immediatam Hulsius, Witsius distinctam arbitratur à verbi prædicatione, *loc. cit. ad Qu. II.* Sed errat uterque. Quamquam enim per verbum operetur Spiritus S. sive lectum, sive auditum, sive alio quocunque modo in memoriam revocatum; tamen animo nostro immediatè præsens est efficaciam suam, sive, ut loqui solemus, immediatione subjecti, adèd ut hoc pacto *ἀπίδειξις* sit immediata. Nec tamen idèd à verbo

verbo distracta est, etiamsi effectum illum per verbum haud semper, & penes omnes consequatur, aut verò absque verbo etiam operari queat. Nec enim vult hodiè absque verbo operari; neque sequitur, si effectum haud consequatur Spiritus divinus, eum propterea abesse, vel ab eà demonstratione, quæ per verbi prædicationem aut lectionem fit, distingui. Conf. Diss. Bajer. & Olear. de Apod. Sp. S.

§. XLIX.

Judæos porrò quod attinet, & Mahumedanos, in eo isti conveniunt, quia ex ratione solâ mysteria hanc transcendentia Christianorum refutare tentant, partim verò, utut revelationem non negent, veruntamen felicitatem omnem, & res spirituales ex terrenis declarant. Ne de Judæis nunc afferamus, quod Frischmuthus in peculiari *Dissertatione* discussit, rationi eo ipso suum derogare, quod duo contradictoria, à duobus Doctoribus asserta contrà se invicem, vera esse posse arbitrentur. Nisi fortè putent illa, quæ contradicere sibi invicem, tantummodò apparent.

§. I.

Referendi huc porrò sunt Doctores Scholastici, imprimis sequiores, qui quidem valorem principiorum rationis extendentes nimium, *universas questiones Theologicas frivolis argumentis absolverunt, & vanis invalidisque ratiunculis magnum pondus rebus gravissimis detrahentes, ediderunt in Theologiâ commentaria, vix digna lucubratione anicularum, uti de illis Melchior Canus, Loc. Theol. Lib. VIII. c. I. p. 378. qui etiam c. 5. p. 392.*

p. 392. nihil fuisse, velle videri, propter pendente ac vacillantes animos, scribit. Conf. Rechenb. de *Malesan. in Theol. Curiosit. Diss. I. Additam.* In Theologią Practicā huc pertinent Probabilistæ, principia rationis probabilia, & valde sæpè infirma, certioribus evidentioribusque præferentes, de quibus vid. Montaltii *Litteræ Provinciales*, item, *Theol. Moral. Jesuitar.* & ipse Jesuitar. Provincialis Gonzalezius de *Probabilismo*; qui sententiam illorum emollire conatur. Ab alterâ parte Fenelonii, ArchiEpiscopi Cameracensis, affectuæ, quorum placita, de Amore Puro, rationibus idoneis carent, & contrâ absurdis laborare manifestis, Anonymus in Tr. Gall. *Christianus Philosophus Lugd. MDCCl.* e-rudité & perspicuè ostendit.

§. LI.

Denique omnes, quotquot a dictamine hominis, quisquis ille sit, vel Scripturæ S. explicationem, certitudinemque vel augmentum, vel sanæ quoque rationis principia necessãria expectant. Instas: De sensu tamen rerum revelatarum audiendi sunt homines, erudienda est ratio. Respondemus: Minime. De Revelatione ipsã testari debet Revelatio. Hinc Scriptura S. per Scripturam S. explicanda, ut Legislator consulendus de Legibus. I. Joh. V. 6. Ratio intercedere non potest, nisi propter vim manifestam sibi illatam. Quam ut nemo in Deo præsumere potest, ita determinare, arduum omninò est, nec hominis unius alteriusve, nec laboris haud multo fortè tempore consecuti. Ne quis igitur contrã hæc

hæc impingat, dignum, quod ubique adhibeatur, monitum Lutheri, Tom. IV. Jen. Germ. fol. 376. Es sind zwey Stück in dieser Sachen (loquitur de verbis Institut. Coen. Dom.) fürgestellt/ nemlich/ verba & res, das ist/ Worte und Ding/ oder die Sache davon die Worte reden. Von den Worten fraget man/ ob man als nöthig/ oder/ daß es nicht anders seyn könnte/ erweisen möge/ daß die Worte anders/ denn sie lauten/ sollen verstanden werden. Nun ist ja ohne Wiederrede die Frage von den Worten zuerst zu handeln/ daß ist/ man muß zuerst sehen quid nominis, (wie die Gelehrten reden/) das ist/ wie die Worte zu verstehen sind; darnach/ quid rei, das ist/ was Wesens dieß Ding oder Sache sey/ davon man handele. Plura quæ hanc in rem poterant afferri exempla, in alium locum differenda erunt. Ex his reliqua, quæ sunt, & hanc rem attinent, facili negotio dijudicabuntur.

ULB Halle
003 620 00X

3

Sb.

VJ
17

~~15.~~ 15. 18 6
DISSERTATIO THEOLOGICA
DE

PRINCIPIORVM
RATIONIS IN THE-
OLOGIA VALORE

QVAM

D. O. M. A.

PRÆSIDE

MAXIME REVERENDO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO

DOMINO

JONA CONRADO SCHRAMMIO
SS. TH. D. EIVSDEMQUE AC PHILOSOPHIÆ
PROFESSORE PVBLICO EXTRAORDINARIO
PATRONO ATQVE PRÆCEPTORE SVO
OMNI PIETATIS ATQVE OBSERVANTIÆ STUDIO
OFFICIOSE PROSEQVENDO

D. XXX JANVAR. ANNI MDCCXII.
DEFENDET

BRANDANUS MANSFELD
HELMSTADIENSIS
AVTOR ET RESPONDENS
IN JVLEO MAJORI.

HELMSTADII,
EX OFFICINA HAMMIANA TYPOGRAPHICA.

